Namazda Ellerin Bağlanması

Te'lif: Ebû Muâz el-Çubukâbâdî

Takdim

بسم الله الرحمن الرحيم

Muhakkak ki bütün hamdler Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve mağfiret taleb ederiz. Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden de O'na sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu hiç bir kimse saptıramaz. Kimi de saptırırsa ona da kimse hidayet veremez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur ve şeriksiz olarak birdir. Ve yine şehadet ederim ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem O'nun kulu ve Rasulüdür.

Bundan sonra

Şeyh Muhammed b. İsmail el-Mukaddem'in "Niçin Namaz Kılıyoruz?" adıyla tercüme ettiğim risalesinin 2006 yılında yayınlanmasından sonra, Diyanet İşleri Başkanlığı Çubuk Müftülüğünde görev yapan Kur'ân hafızı Yusuf Karamişe, bu kitapta Kevser suresi 2. Ayetini: "Öyleyse rabbin için namaz kıl ve ellerini göğsüne bağla" şeklinde yaptığım tercümeden dolayı bana ulaştı. Tanışmamızdan sonra bu ayetin anlamının namazda elleri göğüs hizasında bağlamak olduğuna dair delillerimi topladığım el yazması notlarımı takdim ettim. Allah'a hamd olsun, adı geçen kardeşimiz Sahih İslam'a yönelenlerden biri olmuştur.

Lakin sözü geçen notlar daha sonra kayboldu ve tekrar ihtiyaç olduğunda bulamadım. Bunun üzerine konu üzerinde yeniden araştırma yaparak ve hacmini de genişleterek bu çalışmayı hazırladım. Bu çalışmaya gerek duymamın sebepleri şu şekilde özetlenebilir:

1- Bu mesele üzerinde araştırma yapan kimselerin namazda elleri göğüs üzerinde bağlamanın zayıf rivayetlere dayandığını iddia etmeleri ve söz konusu rivayetleri Şeyh el-Elbani'nin sahihlemesini eleştirmeleri. Buna binaen: "Dileyen ellerini göğüs üzerinde, dileyen göbek altında bağlar" demeleri. Bu çalışmada ellerin göbek altında bağlanmasının dayanılacak bir delili olmadığını, göğüs üzerinde elleri bağlamanın ise sabit olduğunu destekleyen deliller zikrettim.

2- Rükudan sonraki kıyamda da ellerin bağlanacağına dair delillerin yeterince bilinmemesi ve birçok kardeşimizin bunun sünnette sabit oluşundan şüphe etmeleri.

3- Habis Rafizi Şiilerin namazda ellerin bağlanmasına dair rivayetler hakkında müslümanlar arasında şaibeler yaymaları. Bu çalışmada namazda sağ eli sol el üzerine bağlamanın mütevatir olarak sabit olduğunu ortaya koymaya çalıştım.

Allah Azze ve Celle'den bu çalışmayı Müslümanlara faydalı, din düşmanı Rafizîlere ve mutaassıp taklit zihniyetine zararlı kılmasını dilerim. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Ebû Muâz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Kur’ân’dan Deliller

Kevser Suresi 2. Ayetinin Tefsiri

İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın Kavli

İbn Abbas radıyallahu anhuma, “Fesalli lirabbike venhar” (kevser 2) ayetinin tefsirinde:

وَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ النَّحْرِ

“**Namazda göğüs hizasında sağ eli sol el üzerine koymaktır**” dedi[1]

Tahric ve açıklaması ellerin bağlanacağı yer kısmında gelecek inşaallah.

Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh’ın Kavli

Yine aynı ayetin tefsiri hakkında Ali radıyallahu anh’den şahidi vardır:

وَضْعُ يَدِهِ الْيُمْنَى عَلَى وَسَطِ سَاعِدِهِ عَلَى صَدْرِهِ

“**Sağ elini göğsünün üzerinde (sol) kolunun ortasına koymaktır**”[2] dedi.

---

[1] **Hasen**. İbn Abdilberr et-Temhid (20/78) Beyhaki (2/31) Sa’lebi el-Keşfu ve’l-Beyan (s.2574)

Tahric ve açıklaması ellerin bağlanacağı yer kısmında gelecek inşaallah.

Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi

Enes radıyallahu anh'den, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in Kevser suresi 2. Ayeti hakkında Ali Radıyallahu anh'ın sözünün aynısını söylediği rivayet edilmiştir.[3]

Bu rivayetlerin tahlil ve tahrici inşaallah "ellerin göğüs üzerinden bağlanması" bölümünde gelecektir.

Mu'minun Suresi 2. Ayetinin Tefsiri

Katade, Muminun suresi 2. Ayeti hakkında şöyle dedi:

الْخُشُوعُ هُوَ وَضْعُ الْيَمِيْنِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلاَةِ

"Huşu: namazda sağ eli sol el üzerine koymaktır."[4]

Bunun isnadında Huleyd ed-Da'lec es-Sedûsî zayıftır.

Ed-Dahhak dedi ki:

---

[2] **Hasen**. Buhari Tarih (6/437) Taberi (24/652) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1284) Hatib Muvazzahu Evham (2/340) Beyhaki (2/29)

[3] Ebu'ş-Şeyh, (bkz.: Durru'l-Mensur 10/366) Beyhaki (2/30, 31) es-Sindî, Fethu'l-Gafur (s.1) Beyhaki Marife (14/18)

[4] **Zayıf maktu**. Sa'lebî el-Keşfu ve'l-Beyan (s.1548) Taberani Tefsir (5/240) Huleyd b. Da'lec es-Sedusi zayıftır.

وَضْعُ الْيَمِيْنِ عَلَى الشِّمَالِ

“Huşu; sağ eli sol el üzerine koymaktır.”[5]

---

[5] **İsnadını bulamadım.** Ebu Hayyan Bahru’l-Muhit (6/366)

Merfû Rivayetler

İbn Abbas radıyallahu anhuma Rivayeti

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُؤَخِّرَ السَّحُورَ وَنُعَجِّلَ الْإِفْطَارَ وَأَنْ نُمْسِكَ بِأَيْمَانِنَا عَلَى شَمَائِلِنَا فِي الصَّلَاةِ

"**Biz peygamberler topluluğu, sahuru geciktirmek, iftarda acele etmek ve namazda sağ ellerimizle, sol ellerimizi tutmakla emrolunduk**."[6]

Birçok tarikten gelmiştir: Taberani; Ahmed b. Tahir b. Harmele b. Yahya – dedesi Harmele b. Yahya – İbn Vehb – Amr b. el-Haris – Ata b. Ebi Rabah – İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla rivayet etmiştir.[7]

Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare'de, Taberani'den naklederek şöyle dedi: "Ahmed b. Tahir b. Harmele'den itibar için tahric

---

[6] **Sahih**. İbn Hibban (5/67) Ziyau'l-Makdisi (11/209) Tayalisi (2654) Darekutni (1/284, 3/220) Taberani (9/400, 11/7, 199) Taberani Evsat (1/100, 2/247, 526) İshak b. Rahuye (909) Abd b. Humeyd (624) Beyhaki (4/238) Deylemi (141) el-Elbani Sahihu'l-Cami (2282) es-Sahiha (4/272)

[7] Taberani Kebir (11485) ve el-Evsat (1/100 no:1884)

ettik."[8] Taberani'nin şeyhi dışında bütün ravileri Müslim ricalidir. Taberani'nin şeyhi ise yalanla itham edilmiştir.

Lakin Hafız İbn Hacer, Taberani'nin Evsat'ına ve İbn Hibban'ın Sahih'ine nispet ederek İbn Vehb'den geldiğini söylemiştir.[9] Zahir olan şu ki, o ikisi, Harmele'den başka bir yoldan daha rivayet etmişlerdir.

İbn Hacer, Taberani'nin: "Bunu Amr b. el-Haris'ten sadece İbn Vehb rivayet etti. Ondan rivayette Harmele tek kaldı" sözünden sonra: "Harmele'nin yanılmış olmasından korkulur" dedi. Ancak Ziyau'l-Makdisi, İbn Hibban'ın tarikinden; el-Hasen b. Sufyan – Harmele tariki ile de rivayet etmiştir.[10]

Şeyh el-Elbani dedi ki: "Harmele'nin yanılma ihtimaliyle illetlendirilmesine gelince, bunun bir kıymeti yoktur. Zira Harmele bizzat İbn Hacer'in de et-Takrib'de dediği gibi saduktur. İbn Vehb'in rivayetlerini en iyi bilen kimsedir. Ukaylî onun hakkında sika demiştir. İbn Adiy dedi ki: "Harmele'nin birçok hadisini inceledim, kendisi sebebiyle zayıf saymayı gerektirecek bir şey bulamadım. İbn Vehb'in bütün rivayetleri onda mevcut idi. Başkalarında bulunmayan rivayetlerin kitap veya nüsha olarak onda bulunması yadırganmaz."

Neticede hadis sahihtir. Suyuti sahih demiştir.[11] Nitekim Tayalisi ve Darekutni, Talha – Ata yoluyla iki ayrı tarikten rivayet etmişlerdir.[12]

---

[8] Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (11/208)
[9] Telhisu'l-Habir (3/277)
[10] Ziyau'l-Makdisi (11/209), İbn Hibban (Mevarid 885)
[11] Suyuti, Tenviru'l-Havalik (1/174)
[12] Tayalisi (346)

Taberani Kebir’de ve Evsat’ta, Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare’de diğer bir tarikten rivayet ettiler: el-Abbas b. Muhammed el-Mucaşi’î el-Esbehani – Muhammed b. Ebi Yakub el-Kirmani – Sufyan b. Uyeyne – Amr b. Dinar – Tavus – İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla merfuan rivayet ettiler.[13]

Bu isnad sahihtir. Sika olan el-Abbas b. Muhammed dışındaki ravileri Buhari ricalidir. Ebu’ş-Şeyh, el-Abbas b. Muhammed el-Mucaşii’nin sika olduğunu söylemiştir.

İbn Ömer radıyallahu anhuma Rivayeti

İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّا مَعْشَرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا بِثَلَاثٍ: بِتَعْجِيلِ الْفِطْرِ , وَتَأْخِيرِ السَّحُورِ , وَوَضْعِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

“**Biz peygamberler topluluğu şu üç şeyle emrolunduk: iftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine koymak**.”[14]

Bu hadis; Abdulmecid b. Abdilaziz b. Ebi Ravvad – babası – Nafi – İbn Ömer radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet edilmiştir.

---

[13] **Sahih**. Taberani Kebir (10851) Evsat (4249), Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (11/56)

[14] **Sahih**. Taberani (11/96, 124) Taberani Mucemu’s-Sagir (279) Mu’cemu’l-Evsat (3/238) Beyhaki (2/29) Beyhaki Sunenu Sagir (1383)

Abdulmecid b. Abdulaziz hakkında ihtilaf edildi. Ahmed'in onun hakkında sika dediği rivayet edildi. Yine İbn Main, Ebu Davud ve Nesai de sika demişlerdir. Nesai bir defasında da: "Onda sakınca yok" dedi.

et-Tehzib muhakkiki, Ahmed'in onun hakkında sika dediği ifadesine şu notu düştü: "Asıl nüshada böyledir. el-Kamil'de ise Ahmed'in onun hakkında: "Onda sakınca yok" dediği geçer. Yine Zehebi de el-Mizan'da böyle nakletmiştir"

Lakin Darekutni Abdulmecid hakkında: "Onunla hüccet getirilmez, itibar için hadisi yazılır" dedi. Ebu Hatim: "Kuvvetli değildir, hadisi yazılır" dedi. Yahya el-Kattan onu yalanla itham etti. İbn Sad zayıf dedi. İbn Hibban onun rivayetini münker bulmuştur. İbnu'l-Medini ve el-Humeydi, Abdulmecid'i eleştirmişlerdir.

Derim ki: Muhtemelen mürcieliği sebebiyle böyle itham edilmiştir. İbn Hibban el-Mecruhin'de buna işaret ederek şöyle der: "Malik'ten ve babasından rivayet etmiştir. Hadiste çok münkerdir. Haberleri değiştirir, meşhurlardan münker rivayetlerde bulunurdu. Terk edilmeyi hak etmiştir. Onun ve babasının Mürcie olduğu söylenmiştir… O, İbn Cureyc – Ata – İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla: "Kaderiyye kafir olmuştur. Şia helak olmuştur. Haricilik bidattir. Hakkı ancak Mürcie'de görürüz" dediğini rivayet etmiştir. Bunu ondan İsam b. Yusuf el-Belhi nakletmiştir. Bu uydurulmuş bir sözdür. Ne İbn Abbas, ne Ata, ne İbn Cureyc bunu söylememişlerdir."[15]

Derim ki: Bu imamların onu sika görmesine karşın, mutlak olarak Abdulmecid'in zayıf olduğuna hükmedemeyiz. Ravinin bidati, haberinin kabulüne mani değildir. Bu isnad hasendir.

---

[15] İbn Hibban, el-Mecruhin (2/150)

Nitekim metninin şahitleri çoktur.

Abdulaziz b. Ebi Ravvad sikadır. Yahya el-Kattan sika dedi. Ahmed: “Salihu’l-hadis, Mürcie idi. tesebbüt konusunda başkaları gibi değildir” dedi. Ebu Hatim: “Saduk, hadiste sika” dedi. Nesai: “Onda sakınca yok” dedi. Mizzi: “Buhari, Sahih’inde onunla şahit getirmiştir” dedi.

Ebu Hureyre radıyallahu anh Hadisi

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أُمِرْنَا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَنْ نُعَجِّلَ إِفْطَارَنَا وَنُؤَخِّرَ سَحُورَنَا وَنَضْرِبَ بِأَيْمَانِنَا عَلَى شَمَائِلِنَا فِي الصَّلَاةِ

“**Peygamberler topluluğu olarak iftarımızda acele etmek, sahurumuzu geciktirmek ve sağ ellerimizi namazda sol ellerimiz üzerine koymakla emrolunduk**.”[16]

Darekutni; İbn Sâ’ad – en-Nadr b. İsmail – İbn Ebi Leyla – Atâ – Ebu Hureyre radıyallahu anh isnadıyla rivayet etti.

En-Nadr b. İsmail zayıftır. İbn Ebi Leyla’nın hıfzı kötüdür.

Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi

Enes b. Malik radıyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu

---

[16] **Hasen ligayrihi.** Darekutni (1/284) İbn Abdilberr et-Temhid (20/80)

aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مِنْ أَخْلاقِ النُّبُوَّةِ تَعْجِيلُ الإِفْطَارِ وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ وَوَضْعُ الْيَمِينِ الأَيْدِي عَلَى الأَيْدِي فِي الصَّلاةِ

"**İftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine koymak peygamberlik ahlakındandır.**"[17]

Ebu Muhammed el-Cevherî bunu; Ebu Umer b. Hayve – Ebu Ubeyd es-Sufi Muhammed b. Ahmed – babası – Bişr b. Muhammed es-Sukkerî – Abdulhakem – Enes b. Malik radıyallahu anh isnadıyla merfuan rivayet etmiştir.

Abdulhakem b. Abdillah zayıftır. Hadis şahitleriyle hasendir.

Ebu'd-Derdâ Radıyallahu anh Rivayeti

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثٌ مِنْ أَخْلَاقِ النُّبُوَّةِ: تَعْجِيلُ الْإِفْطَارِ وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ وَوَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ

"**Üç şey nübüvvet ahlakındandır; iftarda acele etmek,**

---

[17] **Sahih ligayrihi.** Ebu Muhammed el-Cevherî Emali (el yazma no 24) İbn Adiy (muhtasar olarak) el-Kamil (2/382)

sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine koymak."[18]

Taberani bunu; Cafer b. Muhammed b. Harb el-Abadanî – Suleyman b. Harb – Hammad b. Zeyd – Ali b. Ebi'l-Aliye – Muverrik el-İclî – Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh isnadıyla merfu olarak rivayet etti.

Bu isnad hasendir.

Ya'lâ b. Murre radıyallahu anh Rivayeti

Ya'la b. Murre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: تَعْجِيلُ الْإِفْطَارِ وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ وَضَرْبُ الْيَدَيْنِ إِحْدَاهُمَا بِالْأُخْرَى فِي الصَّلَاةِ

"**Allah Azze ve Celle şu üç şeyi sever: İftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda iki elden birini diğeri üzerine koymak.**"[19]

İsnadında **Ömer b. Abdillah b. Ya'la** zayıftır. Şahitlerle hasendir.

---

[18] **Hasen.** Taberani, Mecmau'z-Zevaid (2/105) Nasbu'r-Raye (2/470)

[19] **Hasen ligayrihi.** Taberani (22/263) Taberani Evsat (7/269) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 1351) Ukayli Duafa (3/177) Bkz.: Muhammed Hayyat es-Sindi, Fethu'l-Gafur Fi Vad'il-Eydi Ale's-Sudur (s.3-4) Elbani Daifu'l-Cami (2608)

Sehl b. Sa'd radıyallahu anh Rivayeti

Sehl b. Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh dedi ki:

كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ " قَالَ أَبُو حَازِمٍ: وَلَا أَعْلَمُ إِلَّا يُنْمِي ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"İnsanlar namazda kişinin sağ elini, sol dirseğine bağlamakla emrolunurlardı." Sehl radıyallahu anh'den rivayet eden Ebu Hazım dedi ki: "Bu emrin ancak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den olduğunu biliriz."[20]

İbn Mes'ud Radıyallahu anh Rivayeti

İbn Mes'ud radıyallahu anh'den:

أنه كان يصلي فوضع يده اليسرى على اليمنى فرآه النبي صلى الله عليه و سلم, فوضع يده اليمنى على اليسرى

[20] **Sahih**. Buhari (707) Ahmed (5/336) İmam Malik Muvatta (1/159 no: 376) Taberani (6/140) Beyhaki (2/28)

"İbn Mes'ud radıyallahu anh sol elini, sağ eli üzerine koymuş halde namaz kılıyordu. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onu görünce sağ elini, sol eli üzerine koydu."[21]

Bu hadis Huşeym b. Beşir – el-Haccac b. Ebi Zeyneb – Ebu Osman en-Nehdî – İbn Mesud radıyallahu anh yoluyla rivayet edilmiştir. Bütün ravileri sikadır.

Ancak **Huşeym** sika olmakla beraber, tedlis yapar. Lakin İbn Mace'nin rivayetinde Huşeym, tahdis sigasını "enbeena" diyerek açıklamıştır.

Haccac b. Ebi Zeyneb Muslim ricalindendir. hafızası kuvvetli olmadığı için onu eleştirenler olmuştur. Muhaddislerin onun hakkında değerlendirmesi hadislerinin hasen olmasıdır. İmam Muslim'in Sahih'inde onunla hüccet getirmesi bize yeter.

İbn Ebi Zeyneb'i cerh edenler bunun sebebini açıklamamışlardır. Hadis usulunde, sika olduğu belirtilen bir ravi hakkında müfesser olmayan cerhe itibar edilmez. Hafız İbn Hacer Takrib'de onun hakkında son hüküm olarak "Saduk, bazen hata eder" demiştir.

Durumu böyle olan bir ravinin hadisi hasen kabul edilir. Nitekim Hafız İbn Hacer ve Hafız Elbani bu hadisin hasen olduğuna hükmetmişlerdir.

Destekleyen diğer rivayetlerle birlikte sahih ligayrihi derecesine çıkar. İbn Abdilberr el-İstizkar'da bu hadis hakkında: "sabittir" demiştir. İbnu's-Seken sahih demiştir.[22]

---

[21] **Sahih.** Ebu Davud (755) Nesai (888) İbn Mace (811) Ebu Ya'la (8/456) Beyhaki (2/29).

İbn Mesud radıyallahu anh şöyle demiştir:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «كَانَ يَأْخُذُ شِمَالَهُ بِيَمِينِهِ فِي الصَّلَاةِ»

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda sol elini sağ eliyle tutardı."[23]

İsnadında Mindel b. Ali zayıftır. Hadis şahitleriyle hasendir.

Cabir Radıyallahu anh Hadisi

Câbir radıyallahu anh'den:

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَضَعَ شِمَالَهُ عَلَى يَمِينِهِ فَأَخَذَ بِيَمِينِهِ فَجَعَلَهَا عَلَى شِمَالِهِ

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, sol elini sağ elinin üstüne koymuş namaz kılan bir adama rastladı. Sol elini çekip sağ elini sol elinin üstüne koydu"[24]

Taberani, Evsat'ta; Muhammed b. el-Hasen el-Vasiti el-Muzeni – Ebu Yusuf el-Haccac İbn Ebi Zeyneb es-Saykal – Ebu Sufyan – Cabir radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmişlerdir.

---

[22] bkz.: Fethu'l-Bari (2/178)
[23] **Hasen.** Darekutni (1/284) Taberani (10/172)
[24] **Sahih.** Dârekutnî (1/278) Ahmed (3/381)

Bu isnad ceyyiddir. Heysemi'nin dediği gibi ravileri sahihin ricalidir.[25] Elbani de Aslu Sıfati's-Salat'ta sahih demiştir.

Huzeyfe radıyallahu anh Hadisi

Huzeyfe radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مِنْ أَخلاقِ النُّبوةِ تَعجيلُ الإفطارِ، وتأخيرُ السُّحورِ، ووَضعُ الأَيدي في الصلاةِ

"**İftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda elleri bağlamak nübüvvet ahlakındadır.**"[26]

Bunun isnadında **el-Hasen b. Umare** zayıftır. Hadis şahitleriyle hasendir.

Vail b. Hucr Radıyallahu anh Hadisi

Vail b. Hucr radıyallahu anh şöyle dedi:

قُلْتُ لَأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي، فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ فَقَامَ فَكَبَّرَ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا بِأُذُنَيْهِ، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسْغِ وَالسَّاعِدِ، فَلَمَّا أَرَادَ

---

[25] Mecmau'z-Zevaid (2/104)
[26] **Hasen ligayrihi.** Darekutni Efrad (33)

أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا قَالَ: وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ لَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا، ثُمَّ سَجَدَ فَجَعَلَ كَفَّيْهِ بِحِذَاءِ أُذُنَيْهِ، ثُمَّ قَعَدَ وَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى، وَوَضَعَ كَفَّهِ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ وَرُكْبَتِهِ الْيُسْرَى، وَجَعَلَ حَدَّ مِرْفَقِهِ الْأَيْمَنِ عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ قَبَضَ اثْنَتَيْنِ مِنْ أَصَابِعِهِ وَحَلَّقَ حَلْقَةً، ثُمَّ رَفَعَ إِصْبَعَهُ فَرَأَيْتُهُ يُحَرِّكُهَا يَدْعُو بِهَا

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nasıl namaz kıldığını görmek için ona bakayım dedim. Namaza kalktı. Ellerini kulakları hizasına kadar kaldırarak tekbir getirdi. Sonra sağ elini sol elinin üzerine, bileğinin üzerine ve dirseğine yakın olarak koydu. Rüku etmek istediğinde yine aynı şekilde ellerini kaldırdı. Ellerini dizlerine koydu. Sonra başını kaldırınca yine aynı şekilde ellerini kaldırdı. Sonra secde etti. Ellerini kulakları hizasına koydu. Sonra oturdu ve sol ayağını yaydı. Sol elini sol uyluğuna ve dizine koydu. Sağ dirseğini sağ uyluğuna koydu. Sonra iki parmağını halka yaptı, sonra (işaret) parmağını kaldırdı, onu hareket ettirdiğini gördüm, onunla dua ediyordu."[27]

Bu hadis Zaide b. Kudame - Asım b. Kuleyb – babası – Vail b. Hucr radıyallahu anh yoluyla gelmiştir. Bu isnad hasendir.

---

[27] **Sahih**. Ahmed (4/318) Nesaî (889) İbn Huzeyme (480) İbn Hibban (485) İbnu'l-Carud el-Munteka (208) Darimi (1/314) Beyhaki (2373)

Asım b. Kuleyb ve babası hakkında İbn Hacer: “saduk” demiştir. Diğer ravileri güvenilirdir. Şeyh el-Elbani, Muslim’in şartına göre sahih demiştir. Nevevî el-Mecmu’da sahih demiştir.

Bu hadis iki secde arasındaki oturuşta da sağ elin işaret parmağını hareket ettirerek işaret etmek hakkında da delildir. Zira birinci rekat anlatılırken işaret zikredilmiştir. Şüphesiz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in namazına özellikle dikkat eden bu sahabe, ne rivayet ettiğini ve nasıl anlaşılacağını da iyi bilmektedir. Başka rivayetlerde tahiyyat oturuşlarında da aynı şekli tarif etmiş olması tahsisi gerektirmez. Bu hususu konuyla alakalı müstakil çalışmamda açıklamış bulunuyorum.

Vail radıyallahu anh diğer rivayette şöyle dedi:

ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى

“…sonra sağ elini, sol elinin üzerine koydu.”[28]

Yine Vail radıyallahu anh’den diğer rivayette şöyle demiştir:

رأيت النبي صلى الله عليه وسلم يضع يده اليمنى على اليسرى وإذا جلس افترش رجله اليسرى ووضع ذراعيه على فخذيه وأشار بالسبابة

---

[28] **Sahih.** Muslim (401) Ahmed (4/318) Beyhaki (2/28) Darekutni (1/334) Taberani (22/44)

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in sağ elini, sol eli üzerine koyduğunu gördüm. Oturduğunda ise sol ayağını yayıp, dirseklerini uylukları üzerine koydu ve işaret parmağıyla işaret etti.”[29]

Burada da birinci rekat anlatılırken parmak işareti zikredilmiştir ve bu, iki secde arasında işaret ettiği anlamına gelmektedir.

Hulb (Yezid b. Kunafe) et-Tâî Radıyallahu anh Rivayeti

Hulb et-Tâî radıyallahu anh şöyle dedi:

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضِعًا يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i namazda sağ elini, sol eli üzerine koymuş olarak gördüm.”[30]

Simak b. Harb – Kabisa b. Hulb – babası isnadıyla rivayet etmişlerdir.

Kabisa dışındaki ravileri güvenilirdir. Kabisa hakkında İbnu’l-Medini ve Nesai: “Meçhul” dediler. İbnu’l-Medini:

---

29 **Hasen**. Taberani (22/33) Bunu Asım b. Kuleyb – babası – Vail radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmiştir.

30 **Hasen.** Ahmed (5/226, 227) Tirmizi (252, 301) İbn Mace (809) Darekutni (1100) İbn Ebi Şeybe (1/342) Taberani (22/166) Beyhaki (2/29).

“Simak’tan başkası ondan rivayet etmedi” dedi. El-İclî: sika dedi ve İbn Hibban’ın Sikat’ta zikrettiğini söyledi. İbn Hacer: “Makbul” dedi. Yani mutabaat halinde rivayeti makbul demektir.

İbnu’l-Medini’nin sözü onun meçhulu’l-ayn olmasını gerektirir. Ancak İclî ve İbn Hibban’ın onu sika saymaları, tabiin tabakasından olması sebebiyledir. Bu tabakadan olduğu için hadisi hasen olan kimselerdendir. İbnu’s-Seken sahih demiştir. Daha sonra gelecek olan Tarafe et-Taî’nin mürseli, bu rivayetin mutabi’idir.

Gudayf b. el-Haris Radıyallahu anh Rivayeti

Gudayf b. el-Haris el-Kindî radıyallahu anh’den:

مَهْمَا رَأَيْتُ نَسِيتُ لَمْ أَنْسَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى، يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ

“Gördüklerimden neyi unutursam unutayım, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in namazda sağ elini, sol eli üzerine koyduğunu gördüğümü unutmam.”[31]

Gudayf b. el-Haris sahabedir.[32]

---

[31] **Hasen.** Ahmed (4/105) Ru’yani (1522) İbn Sad (9/432) İbn Ebi Şeybe (1/342) ve onun tariki ile; Taberani (3/276) Ebu Nuaym Marife (2121)

[32] Bkz. İbn Hacer el-İsabe (5/247) İbnu’l-Esir Usdu’l-Gabe (4/38) Zehebi, Siyeru A’lam (3/454)

Gudayf'dan rivayet eden **Yunus b. Seyf el-Ansî** sikadır. Darekutni onun sika olduğunu söylemiş, Bezzar, "Salihu'l-hadis" demiştir. İbn Sad: "Hadisleri bilinmektedir" dedi.

Ondan rivayet eden **Muaviye b. Salih**'i birçok imam sika saymış, eleştirenler hüccetsiz olarak eleştirmiştir. İbn Hacer dedi ki: "Saduktur, yanılgıları vardır."

Ebu Humeyd es-Sâidî Radıyallahu anh Rivayeti

Muhammed b. Amr b. Atâ dedi ki: Ebu Humeyd es-Saidî radıyallahu anh'ın Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden, aralarında Ebu Katade'nin de bulunduğu on kişi içinde şöyle dediğini işittim:

أنا أعلمكم بصلاة رسول الله – صلى الله عليه وسلم قالوا...

فأعرض فقال: أنه كبر فرفع يديه إلى وجهه ثم وضع يمينه على شماله

"Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını aranızda en iyi bileninizim" Onlar dediler ki:... "Bize anlat" Ebu Humeyd bunun üzerine şöyle dedi: "**Tekbir alır ve ellerini yüzüne kadar kaldırırdı. Sonra sağ elini sol eli üzerine koyardı.**"[33]

Amr b. Hureys Radıyallahu anh Rivayeti

Amr b. Hureys radıyallahu anh şöyle dedi:

---

[33] **Hasen.** İbn Hazm el-Muhalla (1/114) Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (1169)

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda sağ elini sol eli üzerine koyardı."[34]

Bunun isnadında **Abdulmelik** meçhuldür.

---

[34] **Sahih ligayrihi.** Beyhaki (2/264)

Mevkûf Rivayetler

Ebu'd-Derda Radıyallahu anh Rivayeti

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh dedi ki:

مِنْ أَخْلَاقِ النَّبِيِّينَ التَّبْكِيرُ فِي الْإِفْطَارِ، وَالْإِبْلَاغُ فِي السَّحُورِ، وَوَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ

"**İftarda erken davranmak, sahuru geciktirmek ve namazda sağ eli, sol el üzerine koymak nebilerin ahlakındandır.**"[35]

İbn Ebi Şeybe bunu Ebu Muaviye - el-A'meş – Mucahid – Muverrik el-İclî – Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh isnadıyla rivayet etti.

Bütün ravileri güvenilir olup isnadı sahihtir.

Huzeyfe Radıyallahu anh Rivayeti

Huzeyfe radıyallahu anh'den:

من أخلاق الأنبياء تأخير السحور وتعجيل الإفطار ، ووضع

---

[35] **Sahih mevkuf**. İbn Ebi Şeybe (1/342) İbn Abdilberr et-Temhid (20/74) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1285) Bkz.: Elbani Sahihu'l-Cami (3038)

اليمن على الشمال

“**Sahuru geciktirmek, iftarda acele etmek ve sağ eli sol el üzerine koymak peygamberlerin ahlakındandır.**”[36]

Ebu Muhammed el-Cevheri bunu; Muhammed b. el-Muzaffer el-Hafız – Ebu Arûbe el-Huseyn b. Muhammed b. Mevdud – Ebu'l-Huseyn er-Rahavî – Ebu Katade – es-Sevrî – Mansur – Nuaym b. Ebi Hind – Rib'î – Huzeyfe radıyallahu anh isnadıyla rivayet etti.

Ebu Katade dışında bütün ravileri güvenilirdir. **Ebu Katade; Abdullah b. Vakıd'**dır. Hakkında zayıf diyenler de, sika diyenler de vardır. Ahmed b. Hanbel onu överdi. Tedlis yapar. Lakin bu rivayette tahdis sigasını açıklamıştır.

Aişe radıyallahu anha Rivayeti

Aişe radıyallahu anha'dan:

ثَلَاثَةٌ مِنَ النُّبُوَّةِ: تَعْجِيلُ الْإِفْطَارِ , وَتَأْخِيرُ السَّحُورِ , وَوَضْعُ الْيَدِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

“**Üç şey nübüvvettendir. İftarda acele etmek, sahuru**

[36] **Hasen mevkuf**. Ebu Muhammed el-Cevheri Emali (el yazma no 23)

geciktirmek ve namazda sağ eli sol el üzerine koymak."[37]

Buhari Tarih'te bunu Şuca b. Mahled – Huşeym – Mansur – Muhammed b. Eban el-Ensari – Aişe radıyallahu anha isnadıyla rivayet etti.

Şuca b. Mahled el-Fellas saduktur. Muslim ricalindendir. Mevkuf bir hadisi merfu olarak rivayet etmesi sebebiyle Ukaylî ed-Duafa'da zikretmiştir.

Huşeym b. Beşir, Mansur b. Zadan'ın hadislerini en iyi bilen kimsedir. Bunu Abdurrahman b. Mehdi söylemiştir. Ancak tedlis yapmasından korkulur. Nitekim burada an'ane ile rivayet etmiştir.

Muhammed b. Eban hakkında Darekutni, İbn Hibban ve İbn Abdilberr: "sika" demişlerdir. İbn Hibban, Muhammed b. Eban'ın Aişe radıyallahu anha'dan işitmediğini söylemiştir. İbn Hacer ise, onun Muhammed b. Eban el-Cufi ile Muhammed b. Eban el-Medenî'yi karıştırdığını söylemiş, doğrusunu İbn Abdilber'den naklederek, Muhammed b. Eban'ın maruf ve sika olduğunu söylemiştir.[38]

Abdullah b. Cabir el-Beyâdî radıyallahu anh Rivayeti

Ukbe b. Ebi Aişe şöyle demiştir:

---

[37] **Hasen mevkuf.** Buhari Tarih (1/32) Darekutni (1095) Beyhaki (2/29) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1287)

[38] Bkz.: Lisanu'l-Mizan (6/490) Ebu Zur'a ed-Duafa (2/476)

رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَابِرٍ الْبَيَاضِيَّ (صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضَعُ إِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى ذِرَاعَيْهِ فِي الصَّلَاةِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabisi Abdullah b. Cabir el-Beyadî'yi namazda bir elini diğerinin dirseğine koymuş halde gördüm."[39]

Heysemi: isnadı hasen demiştir.

Ali Radıyallahu anh Rivayeti

Ali radıyallahu anh şöyle demiştir:

من النبوة التواضع والسكينة وأخذ العصا باليد وكثرة القبائح ووضع اليمين على الشمال وتعجيل الإفطار وتأخير السحور

"Ele âsâ almak, kusurların çokluğu, sağ eli sol el üzerine koymak, iftarda acele etmek ve sahuru geciktirmek nübüvvet, sekinet ve tevazudandır."[40]

İbn Adiy bunu; Ali b. İsmail b. İbrahim – Amir b. Seyyar – Ebu's-Sabbah Abdulgafur b. Abdilaziz – Abdulaziz b. Said – babası – Ali b. Ebi Tâlib radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmiştir. **Ebu's-Sabah Abdulgafur b. Abdilaziz** zayıftır.

---

[39] **Hasen mevkuf.** Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (9/130) Ebu Nuaym Marife (4054) İbn Hibban es-Sikat (5/228) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (2256) Taberani; Mecmau'z-Zevaid (2/105)

[40] **Zayıf mevkuf**. İbn Adiy el-Kamil (5/329)

Mürsel Rivayetler

Tarafe et-Tâî Rivayeti

Ahmed b. İsam, Ebu Bekr (Abdulkebir) el-Hanefî'den, o es-Sevrî'den, o Simak'tan, o da Temim b. Tarafe'den, o da babası Tarafe'den rivayet ediyor:

كان النبي يضع يده اليمنى على اليسرى في الصلاة

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem namazda sağ elini, sol eli üzerine koyardı.”[41]

Tarafe et-Tâî, Temim'in babasıdır. Said b. Yakub bunu es-Sahabe'de zikretmiştir. Tarafe dışında bütün ravileri güvenilirdir. Said b. Yakub dedi ki: “Tarafe'nin Sahabi olup olmadığını bilmiyorum.”

İbn Ebi Hatim bunu el-İlel'de Ahmed b. İsam'dan rivayet etmiş ve bunu babasına sorduğunu söylemiştir: “Bunu ancak Simak; Kabisa b. Hulb'den, o da babasından rivayet etmiştir.”

İbn Hacer dedi ki: “Bunu Nesai dışındaki Sünen sahipleri Simak – Kabisa yoluyla rivayet etmişlerdir. Eğer bu rivayet mahfuz ise, Simak bunu iki ayrı şeyhten rivayet etmiş demektir.”[42]

---

[41] **Sahih**. İbn Ebi Hatim el-İlel (2/313 no:395)
[42] el-İsabe (3/419)

Ebu Ziyad Hiyar b. Seleme Rivayeti

Ebu Ziyad şöyle dedi:

أَمَّا مَا نَسِيتُ فَمَا نَسِيتُ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا صَلَّى وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ»

"Ne unutursam unutayım, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i namaz kılarken gördüğümü unutmam. Namazda sağ elini sol eli üzerine koyardı."[43]

Bu rivayet şazdır. Ebu Ziyad sahabeden değil, tabiindendir. Mahfuz olanı, bunun Ebu Bekr radıyallahu anh'ın fiili olmasıdır ki, tahrici daha sonra gelecektir.

Hasen el-Basri'nin Mürseli

Hasen el-Basrî, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ediyor:

كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَحْبَارِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَاضِعِي أَيْمَانِهِمْ عَلَى شَمَائِلِهِمْ فِي الصَّلَاةِ

"**İsrailoğullarının alimlerini namazda sağ ellerini sol elleri üzerine koymuş halde görür gibiyim**."[44]

---

[43] **Şaz.** Taberani Musnedu'ş-Şamiyyin (1/256 no:441)
[44] **Zayıf.** İbn Ebi Şeybe (1/343)

Veki – Yusuf b. Meymun – Hasen el-Basri yoluyla rivayet etmiştir.

Yusuf b. Meymun el-Kuraşi çok zayıftır.

Abdulkerim b. Ebi'l-Meharik Rivayeti

Abdulkerim b. Ebi'l-Meharik el-Basrî şöyle dedi:

من كلام النبوة إذا لم تستح فاصنع ما شئت, و وضع اليدين إحداهما على الأخرى [يضع اليمنى على اليسرى], و تعجيل الفطر و الاستينا بالسحور

"Şunlar nübüvvet kelamındandır; utanmadıktan sonra ne dilersen yap, elin birini (sağ eli) diğeri (sol el) üzerine koymak, iftarda acele etmek ve sahuru geciktirmek."[45]

Parantez içindeki açıklama Malik'e aittir. İsnadında birden fazla ravi düştüğü için mu'daldir. Abdulkerim el-Basri'nin zayıflığında ittifak vardır.

Abdulmelik b. el-Huveyris Rivayeti

Abdulmelik b. Amr b. el-Huveyris (doğrusu: el-Hureys) dedi ki:

---

[45] **Mu'dal, çok zayıf.** Malik Muvatta (372)

أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يضع يده اليمنى على اليسرى في الصلاة

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda sağ elini, sol eli üzerine koyardı."[46]

Eslem b. Sehl bunu Vehb – Halid (b. Abdillah el-Vasiti) – Husayn (b. Abdirrahman es-Sulemi) – Abdulmelik b. el-Huveyris isnadıyla rivayet etmiştir.

Salih b. Ahmed b. Hanbel; babası – Huşeym - Husayn – Abdulmelik b. Amr b. el-Huveyris yoluyla rivayet etmiştir:[47] Abdulmelik b. Amr b. Hureys meçhuldür.

Beyhaki bunu; Huşeym – Husayn – Abdulmelik – Amr b. Hureys yoluyla merfu ve muttasıl olarak rivayet etmiştir.

Atâ b. Ebi Rabah'ın Mürseli

Atâ dedi ki: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إنا معشر الأنبياء أمرنا أن نؤخر سحورنا ونعجل إفطارنا وأن نمسك أيماننا على شمائلنا في صلاتنا

---

[46] **Mürsel**. Bahşel Eslem b. Sehl, Tarihu Vasıt (s.51)
[47] Salih b. Ahmed b. Hanbel, Mesail (2/442)

“Biz peygamberler topluluğu sahuru geciktirmek, iftarda acele etmek ve namazımızda sağ ellerimizle sol ellerimizi tutmakla emrolunduk.”[48]

İbn Sad; el-Fadl b. Dukeyn – Talha b. Amr – Ata isnadıyla rivayet etmiştir.

Talha b. Amr’da zayıflık vardır. Burada mürsel gelmiştir. Lakin daha önce geçtiği gibi, bu metin, merfû ve muttasıl olarak rivayetiyle İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan mahfuzdur.

---

[48] **Mürsel**. İbn Sa’d, Tabakat (1/385)

Tabiîn'den Maktû Rivayetler

Ebu'l-Cevza Rahimehullah'tan:

El-Mustemir b. Rayyan, Ebu'l-Cevza'dan rivayet ediyor:

وَكَانَ يَأْمُرُ أَصْحَابَهُ أَنْ يَضَعَ أَحَدُهُمْ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَهُوَ يُصَلِّي

"Ebu'l-Cevza, arkadaşlarına namaz kılarken sağ ellerini sol elleri üzerine koymalarını emrederdi."[49]

Bütün ravileri sikadır.

---

[49] **Sahih maktu**. İbn Ebi Şeybe (1/343)

Ellerin Bağlanacağı Yer

Ellerin Göğüs Hizasında Bağlanması

Vail b. Hucr Radıyallahu anh Hadisi

Vail b. Hucr radıyallahu anh şöyle dedi:

صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى عَلَى صَدْرِهِ

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile namaz kıldım. Sağ elini, sol elinin üstünde göğsünün üzerine koydu.”[50]

Yine Vail b. Hucr radıyallahu anh şöyle demiştir:

صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى عَلَى صَدْرِهِ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kıldım. Sağ elini, sol eli üzerine, göğsü üzerinde koydu.”[51]

---

[50] **Hasen ligayrihi.** Ibn Huzeyme (479) Beyhaki (2/30) Bezzar (10/352) Ebu’ş-Şeyh Tabakat (2/268)
[51] **Hasen ligayrihi**. İbn Huzeyme (479)

Muemmel b. İsmail – Sufyan es-Sevri – Asım b. Kuleyb – babası isnadıyla rivayet etmişlerdir.

“Göğsünün üzerine koydu” ziyadesi Muemmel’den gelmiştir. **Muemmel**, hafızası bakımından eleştirilmiştir. Et-Takrib’de: “Saduk, hıfzı kötü” denilmiştir. Diğer ravileri güvenilirdir.

Bezzar ve Taberani’nin; Muhammed b. Hucr b. Abdilcebbar – Said b. Abdilcebbar b. Vail – Abdulcebbar b. Vail b. Hucr – Annesi – Vail b. Hucr radıyallahu anh yoluyla naklettikleri Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in abdest ve namazının ayrıntılı olarak tarif edildiği rivayetlerinde, namazla ilgili kısımda şöyle geçmektedir:

ثُمَّ وضع يمينه على يساره عند صدره

“...Sonra sağ elini sol eli üzerine göğsü hizasında koydu ...”[52]

Muhammed b. Hucr ve **Said b. Abdilcebbar** hakkında müfesser olmayan cerh varid olmuştur. Abdulcebbar’ın annesi meçhuldür. Bu rivayet şahit getirilmeye elverişlidir.

Hulb et-Taî Radıyallahu anh Hadisi

Hulb et-Tâî radıyallahu anh şöyle dedi:

---

[52] **Sahih ligayrihi**. Bezzar, (10/355 no: 4488); Taberani (22/49) Beyhaki (2/30)

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْصَرِفُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ، وَرَأَيْتُهُ، قَالَ، يَضَعُ هَذِهِ عَلَى صَدْرِهِ " وَصَفَّ يَحْيَى: الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فَوْقَ الْمِفْصَلِ

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i namazdan çıkarken, önce sağına sonra soluna selam verdiğini ve bunları (yani ellerini) göğsünün üzerine koyarken gördüm. Yahya bunu, sağı solun üstünde, mafsal (eklem) üzerine koymak olarak tavsif etti."[53]

Simak b. Harb – Kabisa b. Hulb – babası isnadıyla rivayet etmişlerdir. Kabisa dışındaki ravileri güvenilirdir. Kabisa hakkında açıklama daha önce geçti.

İbn Abbas radıyallahu anhuma Rivayeti

İbn Abbas radıyallahu anhuma, "Fesalli lirabbike venhar" (kevser 2) ayetinin tefsirinde:

وَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ النَّحْرِ

"**Namazda göğüs hizasında sağ eli sol el üzerine koymaktır**" dedi[54]

---

[53] **Hasen.** Ahmed (5/226)
[54] **Hasen.** İbn Abdilberr et-Temhid (20/78) Beyhaki (2/31) Sa'lebi el-Keşfu ve'l-Beyan (s.2574)

Ruh b. el-Museyyeb – Amr b. Malik en-Nukkerî – Ebu'l-Cevzâ – İbn Abbas radıyallahu anhuma tariki ile rivayet edilmiştir.

Ruh b. el-Museyyeb; Ebu Reca el-Kelbî'dir. Yahya b. Main onun hakkında: "Suveylih" dedi. Ebu Hatim: "O salihtir, kuvvetli değildir" dedi. İbn Adiy: "Sabit ve Yezid er-Rakkaşi'den mahfuz olmayan hadisler rivayet etti" dedi. Ruh'un hadisi, özellikle bu iki raviden rivayet ederse zayıf, onun dışında hasendir.[55]

Amr b. Malik en-Nukkeri saduktur. Bazen yanılır. El-Mizzî, onun Ebu'l-Cevza'dan rivayet eden kimselerden olduğunu zikretmiştir.

Ebu'l-Cevza: Evs b. Abdillah er-Rib'i el-Ezdi'dir. Sikadır. Çokça mürsel rivayette bulunur.

Bu isnad inşaallah hasendir. Metninin ise şahitleri vardır:

Ali Radıyallahu anh Rivayeti

Ali radıyallahu anh Kevser suresi 2. Ayetin tefsirinde şöyle demiştir:

وَضْعُ يَدِهِ الْيُمْنَى عَلَى وَسَطِ سَاعِدِهِ عَلَى صَدْرِهِ

---

[55] Bkz.: el-Kamil Fi'd-Duafa (3/143-144)

“**Sağ elini göğsünün üzerinde (sol) kolunun ortasına koymaktır**”[56] dedi. Diğer rivayette:

وَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلَاةِ

“Namazda sağ eli, sol el üzerine koymaktır.”[57] Dedi.

Buhari Tarihu'l-Kebir'de, Asım el-Cahderi'nin biyografisinde; Musa b. İsmail – Hammad b. Seleme – Asım el-Cahderî – babası – Ukbe b. Zabyan – Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmiştir.

İbn Ebi Şeybe Musannef'te; Vekî – Yezid b. Ebi Ziyad b. Ebi'l-Ca'd – Asım el-Cahderî – Ukbe b. Zuheyr – Ali radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmiştir.

Beyhaki, Sunenu'l-Kubra'da, Buhari'nin tarikiyle rivayet etmiş, ancak; Asım el-Cahderî – Ukbe b. Suhban – Ali radıyallahu anh'den diyerek, “Asım – babasından” kısmını hazfetmiştir. Yine Zabyan yerine Suhban demiştir.

Bu ihtilafın sebebi şudur: Buhari'nin Tarih'teki rivayetinde Hammad b. Seleme, Asım'dan, o babasından, o da Ukbe b. Zabyan'dan şeklindedir. Beyhaki'nin rivayetinde; Hammad bunu Asım'dan, o Ukbe b. Suhban'dan rivayet etmiştir.

---

[56] **Hasen**. Buhari Tarih (6/437) Taberi (24/652) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1284) Hatib Muvazzahu Evham (2/340) Beyhaki (2/29)

[57] **Hasen**. Darekutni (2/32 no:1099) İbn Ebi Şeybe (1/343) Hakim (2/586) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (2/292) Taberi (24/652) İbn Ebi Hatim el-Cerh ve't-Ta'dil (6/313) Darekutni Fevaidu'l-Efrad (no:20) İbn Abdilberr et-Temhid (20/77) Beyhaki (2/29)

İbn Ebi Şeybe'nin rivayetinde ise; Yezid b. Ebi'l-Cad, Asım'dan, o da Ukbe b. Zuheyr'den rivayet etmiştir. Beyhaki'nin rivayetinde "İbn Suhban" şeklinde zikredilmesi hatadır. Muhtemelen bu istinsah eden kimsenin hatasıdır. Zira Ukbe b. Suhban Ali Radıyallahu anh'den rivayette bulunmadığı gibi, Asım da O'ndan rivayette bulunmamıştır.

İbn Ebî Hatim, el-Cerh ve't-Ta'dil'de Ukbe b. Suhban'ın biyografisinde şöyle der: "Ukbe b. Suhban el-Haddanî el-Ezdî; Osman, Abdullah b. Mugaffel, Ebu Bekra, Ebu Hureyre ve Aişe radıyallahu anhum'den rivayet etmiştir. Babamın böyle dediğini işittim. Ebu Muhammed (Yani İbn Ebi Hatim) der ki: "Ukbe'den de; Katade ve Salt b. Dinar rivayette bulunmuşlardır."[58]

Sonra İbn Ebi Hatim Ukbe b. Zabyan'ın biyografisinde şöyle der: "Ona Ukbe b. Zuheyr de denilmiştir. Ali radıyallahu anh'den rivayette bulunmuştur."[59]

Allahu a'lem doğrusu da Ukbe b. Zabyan'dır. Zira ilk rivayette sika bir ravi olan Hammad b. Seleme "Ukbe b. Zabyan" demiş, saduk bir ravi olan İbn Ebi'l-Cad ise: "Ukbe b. Zuheyr" demiştir.

Diğer bir ihtilaf; Buhari ve İbn Ebi Hatim; "Asım – babasından" şeklinde rivayet ederlerken, İbn Ebi Şeybe ve Beyhaki'nin rivayetlerinde "babasından" kısmı hazfedilmiştir.

Asım el-Cahderî hakkında Buhari, şöyle demiştir: "Asım el-Cahderî Basra'lılardan sayılır. Ukbe b. Zabyan'dan rivayette bulunmuştur."[60] Yahya b. Main: "Sika" demiştir.[61]

---

58 İbn Ebi Hatim el-Cerh ve't-Ta'dil (1736)
59 İbn Ebi Hatim el-Cerh ve't-Ta'dil (1739)

Tarihu'l-Kebir muhakkiki Ebu Hacir el-Besyunî şöyle dedi: "O Asım b. el-Accac Ebu Muceşşir el-Basrî'dir. Ukbe b. Zabyan'dan rivayette bulunmuştur. Kimisi onun Ukbe'den babası yoluyla rivayette bulunduğunu söylemiştir. Kendisinden de Hammad b. Seleme rivayette bulunmuştur."

Zehebî, şöyle demiştir: "Asım b. Ebi's-Sabah el-Cahderi el-Basrî, kıraat ve tefsir alimi… Yahya b. Main dedi ki: "Asım el-Cahderî kurrâdandır, sikadır." Zehebî dedi ki: "Kıraati şazdır, sabit olmamıştır."[62]

Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi

Enes radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem, Kevser suresi 2. Ayeti hakkında Ali radıyallahu anh'den gelen rivayetin aynısını söylemiştir.[63]

Bunu Ebu'ş-Şeyh; Ebu'l-Hureyş el-Kilâbî – Şeyban - Hammad – Asım el-Ahvel – bir adam – Enes radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmiştir.

Bu isnadda "bir adam" diye belirtilen şahıs Şa'bî rahimehullah olmalıdır. Zira İmam Taberi; Mihran – Hammad b. Seleme – Asım el-Ahvel – Şa'bî tarikiyle aynısını rivayet etmiştir.[64]

---

[60] Tarihu'l-Kebir (no:3061)
[61] Bkz. İbn Ebi Hatim el-Cerh (3/349)
[62] Tarihu'l-İslam (3/347)
[63] **Sahih.** Ebu'ş-Şeyh, (bkz.: Durru'l-Mensur 10/366) Beyhaki (2/30, 31) es-Sindî, Fethu'l-Gafur (s.1) Beyhaki Marife (14/18)
[64] Taberi (24/652)

Tâvus'un Mürseli

Tavus mürsel olarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle rivayet ediyor:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَضَعُ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى، ثُمَّ يَشُدُّ بَيْنَهُمَا عَلَى صَدْرِهِ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ»

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda sağ elini sol elinin üstünde sıkıca tutarak, göğsünün üzerine koydu."[65]

İsnadında **Suleyman b. Musa ed-Dımeşki** vardır. Buhari, Nesai ve Ebu Hatim onu zayıf saymışlardır. İbn Hacer dedi ki: "Saduk, fakih, bazı rivayetlerinde gevşeklik vardır ve vefatından önce ihtilata uğramıştır."

Ellerin Göbeğin Yukarısında Bağlanması

Ali Radıyallahu anh'den Mevkuf

(Gazvan) b. Cerir ed-Dabbî, babasından rivayet ediyor: Cerir dedi ki:

رأيت عليا رضي الله عنه يمسك شماله بيمينه على الرسغ فوق السرة

---

[65] **Mürsel.** Ebu Davud (759).

“Ali radıyallahu anh’ı gördüm; sağ eliyle sol elinin bileğini göbeğin yukarısında tutmuştu.”[66]

Ebu Talut Abdusselam – İbn Cerir ed-Dabbi – babası yoluyla rivayet etmişlerdir.

Ebu Talut Abdusselam hakkında Ahmed ve İbn Main sika dediler. Ebu Hatim: “hadisi yazılır” dedi. İbn Hacer: sika dedi.

Gazvan b. Cerir’i İbn Hibban Sikat’ta zikretmiştir. Zehebi, el-Kaşif’te: “sika görüldü” dedi. Buhari Tarih’te cerh ve tadil zikretmedi. Bu yüzden İbn Hacer “makbul” demiştir.

Cerir hakkında da İbn Hacer: “makbul” demiştir. Sunenu’l-Beyhaki’de şöyle denilir: “Gazvan b. Cerir, babasından rivayet etti. O Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh’ın yanından ayrılmazdı.”

Sonra Beyhaki dedi ki: “Bu isnad hasendir.” Beyhaki, bu rivayeti delil getirerek Abdurrahman el-Kufi’nin “göbek altında el bağlamak” hakkındaki rivayetini münker görmüştür.

Said b. Cubeyr’den Maktû

Ebu’z-Zubeyr el-Mekkî dedi ki:

---

[66] **Hasen mevkuf.** Ebu Davud (757) Beyhaki (2/29) İbn Ebi Şeybe (1/343, 2/255)

أمرني عطاء أن اسأل سعيدا أين تكون اليدان في الصلاة:

فوق السرة أو أسفل من السرة؟ فسألته عنه فقال: فوق السرة

"Atâ bana, Said (b. Cubeyr)'e namazda ellerin göbek üzerinde mi, yoksa göbek altında mı olacağını sormamı emretti. Ben de ona sordum. Dedi ki: "Göbeğin yukarısında"[67]

Beyhaki; Yahya b. Ebi Talib – Zeyd b. el-Hubab – Sufyan – İbn Curayc – Ebu'z-Zubeyr isnadıyla rivayet etmiştir.

Yahya b. Ebi Talib dışındaki raviler sikadır. Zeyd b. el-Hubab, es-Sevri'den rivayetleri değiştirir. İbn Curayc müdellis olup an'ane ile rivayet etmiştir. Beyhaki, bu babda en sahih rivayet Said b. Cubeyr rivayetidir demiştir.

Derim ki Abdurrazzak bunu Abdulmelik b. Curayc – Ebu'z-Zubeyr yoluyla rivayet etmiş ve İbn Curayc tahdis sigasını açıklamıştır.

"Göbeğin yukarısında" ifadesi, göğüs hizası demektir. Böylece ellerin göğüs hizasında bağlanmasına dair rivayetlerle örtüşmektedir.

---

[67] **Sahih maktu**. Ebu Davud (757) Abdurrazzak Emaliyu's-Sahabe (54) Beyhaki (2/29)

Ellerin Göbek Altından Bağlanmasının Delili Zayıftır

Ali Radıyallahu anh Rivayeti

Ali radıyallahu anh şöyle demiştir:

إِنَّ مِنْ سُنَّةِ الصَّلَاةِ وَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ تَحْتَ السُّرَّةِ

"Sağ eli, sol el üzerine, göbek altında koymak, namazın sünnetindendir."[68]

Muhammed b. Mahbub – Hafs b. Gıyas – Abdurrahman b. İshak – Ziyad b. Zeyd – Ebu Cuhayfe – Ali radıyallahu anh isnadıyla rivayet etti. Bu isnad çok zayıftır. Hatta münkerdir.

İlleti **Abdurrahman b. İshak el-Kûfî'**dir. Ebu Davud dedi ki: "Ahmed b. Hanbel'in Abdurrahman b. İshak el-Kufi'yi zayıf saydığını işittim."

Ebu Talib, Ahmed b. Hanbel'den naklederek: "Abdurrahman b. İshak hiç bir şey değildir, hadisi münkerdir" dedi. ed-Dûrî, İbn Main'den; "Abdurrahman b. İshak zayıftır" dedi.

İbnu Sa'd, Ya'kub b. Süfyan, Ebu Davud, Nesâî ve İbn Hibban, Abdurrahman b. İshak için: "Zayıftır" dediler. Buhârî "fihi nazar" (onda şübhe vardır) dedi. İbn Huzeyme: "Onun

---

[68] **Münker.** Ebu Davud (756) Ahmed (1/110) Darekutni (1102) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1290) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (2/386) Beyhaki (2/28-29) Bkz. El-Elbani ed-Daife (5876).

hadisiyle amel olunmaz” dedi. Ebu Hatim: “Abdurrahman b. İshak'ın hadisi münkerdir, onunla amel olunmaz” dedi. Beyhaki: “Hadiste metruktur” dedi. İbn Hacer: “zayıf” dedi. Bu yüzden Beyhaki bu eser hakkında “isnadında zayıflık var” demiştir.”

Yine senedinde, Ziyad b. Zeyd el-A'sem el-Kûfî vardır ki: Ebu Hatim onun için: “Meçhuldür” dedi. Ziyad'ın Ebu Davud'da bir tek hadisi vardır. O da yukarıda Ali radıyallahu anh’den olan rivayetidir.

Ebu Hureyre Radıyallahu anh Rivayeti

Ebu Hureyre radıyallahu anh’den:

أخذ الأكف على الأكف في الصلاة تحت السرة.

“Namazda göbek altında avucu avuç üzerinden tutulur”[69]

Bu rivayet zayıftır. Bunun da isnadında **Abdurrahman b. İshak el-Kufi** vardır.

Ebu Miclez Lahık b. Humeyd Rahimehullah’ın Kavli

Haccac b. Hassan dedi ki: Ebu Miclez’den işittim – veya ona: “Nasıl yapılır?” diye sordum. Dedi ki:

---

[69] **Çok zayıf mevkuf**. Ebu Davud (758) İbnu’l-Munzir el-Evsat (1291)

«يَضَعُ بَاطِنَ كَفٍّ يَمِينِهِ عَلَى ظَاهِرِ كَفٍّ شِمَالِهِ وَيَجْعَلُهَا أَسْفَلَ مِنَ السُّرَّةِ»

"Sağ avucun içi, sol elin dışı üzerine konur ve göbek altından bağlanır."[70]

Yezid b. Harun – Haccac b. Hassan – Ebu Miclez yoluyla rivayet etmiştir. Bu isnad hasendir. İbn Hacer, Haccac hakkında: "onda sakınca yok" demiştir

Bu rivayet Tabiin ulemasından Ebu Miclez rahimehullah'ın şahsî kanaatini ifade etmektedir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ve sahabeden gelene aykırı olduğudan hüccet olmaz.

İbrahim en-Nehâî Rahimehullah'ın Kavli

İbrahim en-Nehaî dedi ki:

يَضَعُ يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ السُّرَّةِ

"Namazda sağ elini sol eli üzerine göbeği altında koyar."[71]

---

[70] **Hasen maktu**. İbn Ebi Şeybe (1/343) Ebu Davud (757) Beyhaki (2/29).

[71] **Hasen maktu**. İbn Ebi Şeybe (1/343) Muhammed b. el-Hasen el-Asar (120)

Bu rivayet İbrahim en-Nehâî rahimehullah'ın şahsi kanaatidir. Merfu ve mevkuf rivayetlere aykırı olduğundan hüccet olmaz.

Namazda Ellerin Salınmasının Delili Yoktur

İbnu'z-Zubeyr'in Ellerini Salması

Amr b. Dinar şöyle dedi:

كَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ، إِذَا صَلَّى يُرْسِلُ يَدَيْهِ

"İbnu'z-Zubeyr namaz kıldığında ellerini salardı."[72]

İbnu'z-Zubeyr bunu bir mazeretten yapmış olmalıdır. Zira Abdullah b. ez-Zubeyr radıyallahu anhın kendisi şöyle demiştir:

صف القدمين و وضع اليد على اليد من السنة

"Ayakları safta bitiştirmek ve eli, el üstüne bağlamak sünnettendir."[73]

---

[72] **Sahih mevkuf.** İbn Ebi Şeybe (1/343) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1288) Ebu'ş-Şeyh Tabakat (1/29)
[73] **Hasen.** Ebu Davud (754)

Bu rivayet; Nasr b. Ali – Ebu Ahmed – el-A'lâ b. Salih – Zur'a b. Abdirrahman – Abdullah b. ez-Zubeyr yoluyla rivayet edilmiştir.

Nasr b. Ali el-Cahdami hakkında Ebu Hatim, Nesai ve İbn Hıraş sika dediler.

Ahmed: "Onda ve şeyhi **Ebu Ahmed'**de - ki o Muhammed b. Abdillah b. ez-Zubeyr ez-Zubeyrî'dir - sakınca yoktur" dedi. İbn Hacer onun hakkında: "Sika, sağlam, ancak Sevri'nin rivayetinde hata eder" dedi.

el-A'lâ b. Salih et-Teymi el-Esedi el-Kufi hakkında İbn Hacer: "Saduk, yanılmaları var" dedi. Buhari Tarih'te: "Ebu Ahmed ondan işitti" dedi.

Zur'a b. Abdirrahman el-Kufî; İbnu'z-Zubeyr ve İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayette bulunmuştur. Kendisinden de; el-A'lâ rivayet etmiştir. İbn Hibban Sikat'ta zikretmiş, et-Takrib'de: "Makbul" denilmiştir.

Bu isnad hasen olmaya elverişlidir. Allah en iyi bilendir.

Said b. Cubeyr Ellerin Salınması Görüşünde miydi?

Ubeydullah b. el-Ayzar dedi ki:

كُنْتُ أَطُوفُ مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فَرَأَى رَجُلًا يُصَلِّي وَاضِعًا إِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، هَذِهِ عَلَى هَذِهِ، وَهَذِهِ عَلَى هَذِهِ، فَذَهَبَ فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا، ثُمَّ جَاءَ

"Said b. Cubeyr ile birlikte tavaf yapıyordum. Bir elini diğeri üzerine koyarak namaz kılan bir adam gördü. şu el, şu elinin üzerindeydi. Adamın yanına gitti, ellerini ayırdıktan sonra geri geldi."[74]

İbn Abdilberr dedi ki: "Muhtemelen o adamın sol elini, sağ eli üzerine koyduğunu gördü ve tıpkı Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in İbn Mesud radıyallahu anh'e yaptığı gibi, onun ellerini çözdü. Nitekim Said b. Cubeyr'den, bu yorumu doğrulayan rivayet gelmiştir. Zira onun namazında sağ elini sol eli üzerine, göbeği üzerinde bağladığı sabit olmuştur. Tabiin'den bu konuda gelenlerde muhalefet yoktur. Çünkü onlardan birinin el bağlamayı çirkin gördüğü sabit olmamıştır. Bu sabit olsaydı bile hüccet olmazdı. Zira hüccet sünnete tabi olanın lehindedir. Ona muhalefet edenin ise aleyhine delildir. Özellikle de bu sünnete sahabeden muhalefet eden hiçkimse olmamıştır."[75]

Said b. el-Museyyeb Ellerini Salar mıydı?

Abdullah b. Yezid şöyle dedi:

مَا رَأَيْتُ ابْنَ الْمُسَيِّبِ، قَابِضًا يَمِينَهُ فِي الصَّلَاةِ، كَانَ يُرْسِلُهَا

"İbnu'l-Museyyeb'in namazda sağ elini tuttuğunu görmedim. O ellerini salardı."[76]

---

[74] **Hasen maktu.** İbn Ebi Şeybe (1/344)
[75] Et-Temhid (20/76)
[76] **Çok zayıf**. İbn Ebi Şeybe (1/344)

İbn Ebi Şeybe bunu; Ömer b. Harun – Abdullah b. Yezid isnadıyla rivayet etmiştir. Ömer b. Harun metruktur. Yalanla da itham edilmiştir.

Hasen el-Basrî ve İbrahim en-Nehaî Ellerini Salıyorlar mıydı?

Huşeym, Yunus yoluyla el-Hasen'den ve Mugira yoluyla İbrahim en-Nehaî'den rivayet ediyor:

أَنَّهُمَا كَانَا يُرْسِلَانِ أَيْدِيَهُمَا فِي الصَّلَاةِ

"O ikisi namazda ellerini salarlardı."[77]

Huşeym mudellis olup, tedlis sigası olan an'ane ile rivayet etmiştir. Bu rivayet, hem İbrahim en-Nehâi'den ve hem de Hasen el-Basrî'den gelen, namazda elleri bağlamaya dair rivayetlere aykırı olduğundan münkerdir.

Şam'lıların Haberdar Olduğu Sünnetten Medine'lilerin Gafil Kalmaları

Ebu Zur'a ed-Dımeşkî, Tarih'inde; Abdurrahman b. İbrahim (Duhaym) – Abdullah b. Yahya el-Meafiri – Hayve (b. Şureyh) – Bekr b. Amr (el-Meafiri) isnadıyla rivayet ediyor: Bekr b. Amr dedi ki:

---

[77] **Münker.** İbn Ebi Şeybe (1/344)

أنه لم ير أبا أمامة يعني بن سهل واضعا إحدى يديه على الأخرى قط ولا أحد من أهل المدينة حتى قدم الشام فرأى الأوزاعي وناسا معه يضعونه

"O ne Ebu Umame b. Sehl radıyallahu anh'ı ne de Medine'lilerden birini, bir elini diğeri üzerine koyarken hiç görmedi. Ta ki Şam'a gelince el-Evzâi ile beraber insanların bunu yaptıklarını gördü."[78]

Bütün ravileri sikadır. Bu rivayette geçen Ebu Umame; Es'ad b. Sehl b. Huneyf'tir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem zamanında doğmuş, ancak Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den bir şey işitmemiştir. Tabiîndendir. Sahabeden olan Ebu Umame Sudey b. Aclan ile karıştırılmamalıdır.

Rükudan Sonraki Kıyamda da Ellerin Bağlanması

Vail b. Hucr Radıyallahu anh Rivayeti

Vail b. Hucr radıyallahu anh şöyle dedi:

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ كَبَّرَ، رَفَعَ يَدَيْهِ حِذَاءَ أُذُنَيْهِ، ثُمَّ حِينَ رَكَعَ، ثُمَّ حِينَ قَالَ: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَفَعَ يَدَيْهِ،

---

[78] **Sahih maktu.** Ebu Zur'a ed-Dımeşkî, Tarih (s.90) İbn Asakir Tarihu Dımeşk (10/384)

وَرَأَيْتُهُ مُمْسِكًا يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ،(فَلَمَّا جَلَسَ حَلَّقَ بِالْوُسْطَى وَالْإِبْهَامِ وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ ، وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى، وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى)

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i namaz için tekbir aldığı vakit, ellerini kulakları hizasına kadar kaldırdığını ve sonra rüku'ya giderken ve sonra "Semiallahu limen hamideh" deyip rukudan kalkarken de aynı şeyi yaptığını ve namazda sağ eliyle sol elini tuttuğunu gördüm. Oturduğunda orta parmağı ile başparmağını halka yapıp, işaret parmağıyla işaret etti. Sağ elini sağ dizine, sol elini de, sol dizine koydu."[79]

Burada birinci rekat anlatılırken işaret parmağıyla işaret etmek zikredilmektedir ve bu kısım, iki secde arasında işaretin sünnet olduğunu söyleyene delil olmaktadır.

Şeyh Ebu Said el-Yarbuzî, bu hadisin açıklamasında şöyle demiştir: "Bu hadis-i şerif, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in "iftitah" tekbirinden ve "ruku'dan" sonraki "kıyam" halinde ellerini göğsünün üzerine bağladığını ifade ediyor. Zira göğsün üzerine el koyma, "iftitah" tekbirinden sonraki kıyama has olsaydı, hemen iftitah tekbirinden sonra "ellerini göğsünün üzerinde bağladı" diye ifade etmesi gerekirdi. İftitah tekbirinden sonra zikretmeyip, ruku'dan sonra bu hareketi tek isim altında, ruku'dan kalktıktan sonra "kıyam'da" sağı ile solunu tuttuğunu gördüm demesi, çok sarih bir ifade-i kelamdır. Zira asıl olan da budur. Hem rukûdan kalktıktan sonra eller salıverilecek diye zayıf da olsa bir rivayet mevcut değildir. Rasûlullah sallallahu

---

79 **Hasen.** Ahmed (4/318) el-Elbani ve Şuayb el-Arnaut sahih demişlerdir.

aleyhi ve sellem'den gelen hadislerin cemi'si namazda kıyam halinde ellerin göğsün üzerine konulacağına delalet ediyor."[80]

Vail radıyallahu anh'den gelen diğer rivayette şöyle demiştir:

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ قَائِمًا فِي الصَّلَاةِ قَبَضَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazda kıyamda sağ elini sol eli üzerine bağladığını gördüm."[81]

Şeyh el-Elbânî: "İsnadı sahih" demiştir. Musa b. Umeyr ve Kays b. Suleym el-Anberi – Alkame b. Vail – babası yoluyla rivayet etmişlerdir.

Alkame'nin, babasından işitmediği söylenmiştir. Fakat Nesai'nin ve Ref'u'l-Yedeyn'de Buhari'nin rivayetlerinde Alkame'nin babasından işittiği sabit olmuştur.[82] İspat eden, nefyedene mukaddemdir kaidesi gereğince işittiğini söyleyenlere itibar edilir. Nitekim İbn Hibban, Mizzi ve İbnu'l-Kayserani, Alkame'nin babasından işittiğini ispat etmişlerdir.

İmam Buhari Tarihu'l-Kebir adlı eserinde Alkame'nin babasından işittiğini söylemiştir. Onun babasının vefatından altı ay sonra doğduğu iddiası zayıftır. Çünkü kendisi şöyle demiştir: "Ben küçük bir çocukken babamın namazına aklım eriyordu."

---

[80] Ebu Said Yarbuzi, Kitab ve Sünnete Göre Namaz (s.107)

[81] **Sahih**. Ahmed (4/316) İbn Hibban (5/111) Nesai (887) Beyhaki (1/309) Darekutni (2/35) Taberani (22/9)

[82] Nesai (1/161) Buhari Ref'u'l-Yedeyn (6-7)

Bunu Mizzi Tehzibu’l-Kemal'de, Hafız İbn Hacer Tehzibu’t-Tehzib’de zikretmişlerdir.[83]

Babasının vefatından sonra doğan Alkame değil, kardeşi Abdulcebbar'dır.

Ayrıca bu rivayet Asım b. Kuleyb - babası - Vail radıyallahu anh yoluyla da gelmiştir.

Yine Taberani'nin rivayetinde Seleme b. Kuheyl- Hucr Ebu'l-Anbes - Vail yoluyla ve Ahmed'in rivayetinde Alkama - Hucr - Vail yoluyla gelmiştir.

Şeddâd b. Şurahbil Radıyallahu anh Rivayeti

Şeddad b. Şurahbil el-Ensari radıyallahu anh şöyle dedi:

مَهْمَا نَسِيتُ، فَإِنِّي لَمْ أَنسَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «قَائِمًا يُصَلِّي، وَيَدُهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى قَابِضًا عَلَيْهَا»

“Ne unutursam unutayım, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kıyam halinde namaz kılarken, sağ elini, sol eli üzerine bağladığını gördüğümü unutmam.”[84]

---

[83] Tehzibu’t-Tehzib (6/105)

[84] **Sahih ligayrihi**. Buhari Tarih (4/224) Hallal, Emali (16) Bezzar (Keşfu’l-Estar 1/253 no:522) Taberani (7/272) Taberani Musnedu’ş-Şamiyyin (2/163 no:1112) İbn Ebi Asım, el-Ahad ve’l-Mesani (2138, 2251) Begavi Mu’cemu’s-Sahabe (3/289) Ebu Nuaym Marife (3695) Fesevi Marife (2/205)

Bakiyye b. el-Velid – Habib b. Salih – Ayyaş b. Munis – Şeddad b. Şurahbil radıyallahu anh isnadıyla rivayet etmişlerdir.

Bakiyye tahdis sigasını açıklamıştır. Ayyaş b. Munis'i Buhari Tarihu'l-Kebir'de cerh ve tadil belirtmeksizin zikretmiştir.[85]

Bu hadisler rükudan önceki veya rükudan sonraki kıyamı kapsamaktadır.

Ebu Bekr Radıyallahu anh'ın Fiili

Ebu Ziyad dedi ki:

مَا رَأَيْتُ فَنَسِيتُ فَإِنِّي لَمْ أَنْسَ «أَنَّ أَبَا بَكْرٍ، كَانَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ هَكَذَا، فَوَضَعَ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى»

"Gördüğüm şeyi unutmam. Muhakkak ben, Ebu Bekr radıyallahu anh'ın namazda kıyamda, sağ elini sol eli üzerine koyduğunu gördüm."[86]

Yahya b. Said – Sevr – Halid b. Ma'dan – Ebu Ziyad mevla Âlu Derrac isnadıyla rivayet etti. Ebu Ziyad dışında bütün ravileri güvenilirdir.

Ebu Ziyad'a gelince, İbn Hacer: "makbul" demiştir. İbn Hibban onu Sikat'ta zikretmiştir.

---

[85] Tarihu'l-Kebir (7/47)
[86] **Hasen mevkuf**. İbn Ebi Şeybe (1/343) İbnu'l-Munzir el-Evsat (1283)

Sonuçlar

1- Namazda sağ elin, sol el üzerine bağlanması gerektiği yirmi bir sahabeden gelmiş olup mütevatirdir.[87]

2- Sahabeler ve tabiin arasında da ellerin bağlanmaması görüşünde olan yoktur.

3- Ellerin bağlanacağı yer hakkında gelen en kuvvetli deliller, sağ elin, sol el üzerine, göğüs hizasında veya göbek üzerinde bağlanmasını göstermektedir.

4- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabelerden namazda ellerin göbek altında bağlanacağına dair bir rivayet sabit olmamıştır. Sadece tabiinden Ebu Miclez ve İbrahim en-Nehaî, ellerin göbek altında bağlanacağı görüşündediler. Bu görüş ise Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ve sahabeden gelenlere muhalif olduğundan hüccet ifade etmemektedir.

5- Sahabeler, namazın kıyamında Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ellerini bağladığını ifade ettiklerinden bu kıyam ibaresi, rükudan önceki ve rükudan sonraki kıyamı kapsamakta ve aslolanın, kıyamda elleri bağlamak olduğunu göstermektedir. Şeyh el-Elbani ve öğrencilerinin: "Sahabeler namazı ayrıntılarıyla anlattıkları halde, rükudan sonra ellerin bağlanacağını açıkça zikretmemişlerdir" şeklindeki yorumlarına itibar edilmez. Zira rükudan sonraki kıyamda ellerin salınacağına dair de herhangi bir delil gelmemiştir ve mesele aslına döndürülür. Böylece rükudan sonraki kıyamda da ellerin bağlanması tercih edilir. Allah en iyi bilendir.

---

[87] Bkz.: Kettani, Nazmu'l-Mutenasir (no:68)

Subhaneke Allahumme ve bihamdike ve eşhedu en la ilahe illa ente vahdeke la şerike leke ve estağfiruke ve etubu ileyk.

İçindekiler

İçindekiler Tablosu

Takdim 1
Kur'ân'dan Deliller 3
Kevser Suresi 2. Ayetinin Tefsiri 3
İbn Abbas radıyallahu anhuma'nın Kavli.................3
Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh'ın Kavli...................3
Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi 4
Mu'minun Suresi 2. Ayetinin Tefsiri 4
Merfû Rivayetler 6
İbn Abbas radıyallahu anhuma Rivayeti 6
İbn Ömer radıyallahu anhuma Rivayeti...................8
Ebu Hureyre radıyallahu anh Hadisi 10
Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi 10
Ebu'd-Derdâ Radıyallahu anh Rivayeti 11
Ya'lâ b. Murre radıyallahu anh Rivayeti 12
Sehl b. Sa'd radıyallahu anh Rivayeti 13
İbn Mes'ud Radıyallahu anh Rivayeti....................13
Cabir Radıyallahu anh Hadisi 15
Huzeyfe radıyallahu anh Hadisi 16
Vail b. Hucr Radıyallahu anh Hadisi 16
Hulb (Yezid b. Kunafe) et-Tâî Radıyallahu anh Rivayeti..19
Gudayf b. el-Haris Radıyallahu anh Rivayeti 20
Ebu Humeyd es-Sâidî Radıyallahu anh Rivayeti...21
Amr b. Hureys Radıyallahu anh Rivayeti 21
Mevkûf Rivayetler 23
Ebu'd-Derda Radıyallahu anh Rivayeti 23
Huzeyfe Radıyallahu anh Rivayeti 23
Aişe radıyallahu anha Rivayeti 24
Abdullah b. Cabir el-Beyâdî radıyallahu anh Rivayeti..25

Ali Radıyallahu anh Rivayeti 26
Mürsel Rivayetler 27
Tarafe et-Tâî Rivayeti 27
Ebu Ziyad Hiyar b. Seleme Rivayeti 28
Hasen el-Basri'nin Mürseli 28
Abdulkerim b. Ebi'l-Meharik Rivayeti 29
Abdulmelik b. el-Huveyris Rivayeti.........................29
Atâ b. Ebi Rabah'ın Mürseli 30
Tabiîn'den Maktû Rivayetler 32
Ebu'l-Cevza Rahimehullah'tan:.............................32
Ellerin Bağlanacağı Yer 33
Ellerin Göğüs Hizasında Bağlanması 33
Vail b. Hucr Radıyallahu anh Hadisi 33
Hulb et-Taî Radıyallahu anh Hadisi 34
İbn Abbas radıyallahu anhuma Rivayeti 35
Ali Radıyallahu anh Rivayeti 36
Enes b. Malik Radıyallahu anh Hadisi 39
Tâvus'un Mürseli 40
Ellerin Göbek Üzerinde Bağlanması 40
Ali Radıyallahu anh'den Mevkuf 40
Said b. Cubeyr'den Maktû 41
Ellerin Göbek Altından Bağlanmasının Delili Zayıftır 43
Ali Radıyallahu anh Rivayeti 43
Ebu Hureyre Radıyallahu anh Rivayeti 44
Ebu Miclez Lahık b. Humeyd Rahimehullah'ın Kavli 44
İbrahim en-Nehâî Rahimehullah'ın Kavli................45
Namazda Ellerin Salınmasının Delili Yoktur 46
İbnu'z-Zubeyr'in Ellerini Salması 46
Said b. Cubeyr Ellerin Salınması Görüşünde miydi? 47
Said b. el-Museyyeb Ellerini Salar mıydı?.............48
Hasen el-Basrî ve İbrahim en-Nehaî Ellerini Salıyorlar mıydı?...49

Şam'lıların Haberdar Olduğu Sünnetten Medine'lilerin Gafil Kalmaları..49
Rükudan Sonraki Kıyamda da Ellerin Bağlanması ...50
Vail b. Hucr Radıyallahu anh Rivayeti...................50
Şeddâd b. Şurahbil Radıyallahu anh Rivayeti.......53
Ebu Bekr Radıyallahu anh'ın Fiili..........................54
İçindekiler 57